

นิพนธ์ต้นฉบับ

Original article

ทักษะกระบวนการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน ตามการรับรู้ของมารดาในตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

เนตรฤทัย ภูนาถม ปร.ด. (พยาบาลศาสตร์)

อภิสิทธิ์ ฉกรรจ์ศิลป์ วท.ม. (สรีรวิทยาทางการแพทย์)

กลุ่มวิชาการพยาบาลเด็ก วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนม มหาวิทยาลัยนครพนม

ติดต่อผู้เขียน: เนตรฤทัย ภูนาถม Email: nedruetai@npu.ac.th

วันรับ: 20 ส.ค. 2567

วันแก้ไข: 27 ก.พ. 2569

วันตอบรับ: 13 มี.ค. 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะกระบวนการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนตามการรับรู้ของมารดา ผู้ให้ข้อมูลเป็นมารดาที่มีบุตรอายุ 3-5 ปี อาศัยอยู่ในตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม จำนวน 15 คน เลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการบันทึกภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้าและการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ให้ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า มารดาสะท้อนความหมายของทักษะกระบวนการคิดเชิงบริหาร คือ (1) ความสามารถด้านการคิด เข้าใจเหตุผลง่าย ๆ แยกแยะสิ่งที่ควรและไม่ควรทำ (2) ความสามารถด้านการสื่อสาร โดยสามารถสื่อสารความต้องการและเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ได้เหมาะสมตามวัยด้วยถ้อยคำสุภาพ แสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่ และ (3) ความสามารถด้านการลงมือปฏิบัติในการช่วยเหลือตนเองและปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้อย่างเหมาะสม ส่วนคุณลักษณะเด็กที่มีทักษะดังกล่าว ประกอบด้วย (1) ฉลาดคิด คือ คิดก่อนพูดและทำ คิดวางแผนแก้ปัญหา และมีสมาธิ (2) ฉลาดพูด คือ พูดจาอ่อนโยน ไม่ตะคอกเสียงดัง และชอบพูดชอบถาม และ (3) ฉลาดทำ คือ รับผิดชอบตนเอง ช่วยเหลือตนเองตามวัย ช่วยเหลืองานครอบครัวตามกำลัง และประพฤติดี เชื่อฟังพ่อแม่ ทั้งนี้ การรับรู้ของมารดาได้รับอิทธิพลจากบริบททางสังคม วัฒนธรรม และประสบการณ์การเรียนรู้ ผลการศึกษานี้ช่วยเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้ของมารดาต่อทักษะกระบวนการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน และเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การรับรู้; การวิจัยเชิงคุณภาพ; ทักษะกระบวนการคิดเชิงบริหาร; มารดา; เด็กก่อนวัยเรียน

บทนำ

ทักษะกระบวนการคิดเชิงบริหาร (executive functions: EF) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะกลไกการทำงานของสมองส่วนหน้าที่มีบทบาทสำคัญต่อการ

กำกับควบคุมตนเอง การวางแผน การยับยั้งชั่งใจ และความยืดหยุ่นทางความคิด ซึ่งเป็นรากฐานของความสำเร็จด้านการเรียน สุขภาวะทางจิต และพฤติกรรมทางสังคมในระยะยาว⁽¹⁻⁵⁾ โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัยอายุ 3-5

ปี ซึ่งเป็นระยะที่สมองส่วนหน้ามีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และมีความไวต่อประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อม การส่งเสริม EF ในช่วงวัยดังกล่าวจึงถือเป็นการลงทุนเชิงพัฒนาการที่มีผลต่อเส้นทางชีวิตในอนาคต⁽¹⁾ หลักฐานเชิงประจักษ์ระยะยาวชี้ว่า เด็กที่มีความสามารถในการกำกับตนเองและยับยั้งซึ่งใจได้ดีตั้งแต่วัยต้น มีแนวโน้มประสบความสำเร็จทางการศึกษา มีสุขภาพที่ดี และมีพฤติกรรมเสี่ยงต่ำกว่าเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ในทางกลับกัน ความบกพร่องของ EF มีความสัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรม เช่น ความก้าวร้าว การควบคุมอารมณ์ไม่ได้ และการขาดสมาธิ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อปัญหาสังคมในระยะยาว^(6,7)

ในบริบทประเทศไทย รายงานสถานการณ์เด็กและเยาวชนสะท้อนความเปราะบางของโครงสร้างครอบครัว การย้ายถิ่นแรงงาน และพฤติกรรมเสี่ยงในเด็กและเยาวชนบางพื้นที่ เช่นเดียวกับพื้นที่ศึกษา จากการสำรวจเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 156,323 คน พบปัญหาตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และพฤติกรรมไม่เหมาะสม เป็นจำนวนมากถึง 1,311 คน และทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อเข้าสู่เยาวชน^(8,9) ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับทักษะการกำกับตนเองและความสามารถด้าน EF โดยเฉพาะในพื้นที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ที่เป็นพื้นที่ชนบทแห่งหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีลักษณะโครงสร้างครอบครัวแบบขยายและวิถีชีวิตเกษตรกรรม อย่างไรก็ตามการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วนำมาซึ่งอัตราการย้ายถิ่นแรงงานที่สูงมากขึ้นทุกปี เด็กก่อนวัยเรียนจำนวนหนึ่งจึงเติบโตภายใต้การดูแลของปู่ย่าตายายหรือเครือญาติ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อรูปแบบปฏิสัมพันธ์ การกำกับพฤติกรรม และความคาดหวังต่อบทบาทของเด็กในครอบครัว⁽¹⁰⁾ เด็กก่อนวัยเรียนส่วนใหญ่ในบริบทที่ศึกษามีลักษณะพัฒนาการและพฤติกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากโครงสร้างครอบครัวแบบขยาย และระบบความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ ซึ่งเอื้อต่อการเรียนรู้ผ่านการเลียนแบบและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมครอบครัว ทั้งนี้ รายงานสถานการณ์เด็กและเยาวชนไทยพบว่า เด็กปฐมวัยในบางพื้นที่ชนบท

มีแนวโน้มปัญหาด้านการกำกับตนเอง สมาธิ และพฤติกรรมก้าวร้าวในระดับที่ต้องเฝ้าระวัง โดยเฉพาะในครอบครัวที่บิดามารดาต้องย้ายถิ่นทำงานหรือมีข้อจำกัดด้านเวลาในการดูแล⁽¹¹⁾ นอกจากนี้ การศึกษาด้านพัฒนาการสมองส่วนหน้าในเด็กปฐมวัยชี้ว่า บริบทการเลี้ยงดูที่เน้นวินัยเชิงควบคุมสูงหรือการสั่งสอนแบบเชื่อฟังโดยไม่มีการอธิบายเหตุผล อาจส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการยับยั้งซึ่งใจและความยืดหยุ่นทางความคิดซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของ EF^(5,12) อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านี้ยังสะท้อนระบบคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับความกตัญญู การเคารพผู้ใหญ่ ความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในงานของครอบครัว ตลอดจนการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงบริบทที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความหมายของทักษะ EF ที่แตกต่างจากกรอบแนวคิดตะวันตก⁽¹³⁾

แม้งานวิจัยด้าน EF ในเด็กก่อนวัยเรียนมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเชิงปริมาณที่มุ่งวัดองค์ประกอบย่อยและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ EF⁽¹⁴⁻¹⁷⁾ หรือการประเมินผลของโปรแกรมส่งเสริม EF ที่พัฒนาขึ้นจากกรอบทฤษฎีตะวันตก⁽¹⁻³⁾ ขณะที่การศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจความหมายของ EF ผ่านมุมมองของผู้เลี้ยงดูโดยตรงยังมีจำกัด โดยเฉพาะการทำ ความเข้าใจว่า มารดาในชุมชนชนบทแห่งหนึ่งของจังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ รับรู้และให้ความหมายต่อพฤติกรรมที่สะท้อน EF ของเด็กก่อนวัยเรียนอย่างไร ทั้งนี้ พื้นที่ศึกษาเป็นบริบทที่มีวิถีชีวิตชนบทธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา บาปบุญ ความกตัญญู รูปแบบความสัมพันธ์ของญาติพี่น้องและคนในชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากบริบทอื่น สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการเด็กในแง่การถ่ายทอดทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ศรัทธา วัฒนธรรมการดำเนินชีวิตจากรุ่นสู่รุ่น และหล่อหลอมบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็ก^(13,18) สอดคล้องกับแนวคิดการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมที่ช่วยให้บุคคลปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตที่เป็นระเบียบซึ่งเป็นกระบวนการ-

การที่คงอยู่ตลอดชีวิตและขาดไม่ได้ในฐานะการมีส่วนร่วมในชีวิตกลุ่ม เป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กเรียนรู้คุณค่า กฎระเบียบสังคมเพื่อเป็นสมาชิกที่ดี โดยบิดามารดาทำหน้าที่หลักในการถ่ายทอด เช่นเดียวกับผู้อาวุโส ผู้รู้ ตลอดจนวรรณกรรมต่างๆ ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดเพื่อให้เด็กนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ประเพณี การประกอบสัมมาชีพเพื่อเลี้ยงตนต่อไป⁽¹⁹⁾ ความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งในประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญยิ่งในกระบวนการส่งเสริมทักษะ EF ให้เกิดประสิทธิภาพ ที่จำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ และยอมรับมุมมองของผู้มีประสบการณ์จริงเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าที่จะมุ่งเน้นเฉพาะโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เท่านั้น ตลอดจนความหลากหลายของวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติจะช่วยให้เข้าใจข้อมูลในประเด็นที่ต้องการศึกษาได้ถ่องแท้ยิ่งขึ้น ช่องว่างดังกล่าวมีความสำคัญ เนื่องจาก EF มิได้เป็นเพียงกลไกการทำงานของสมอง แต่เป็นความสามารถที่แสดงออกผ่านพฤติกรรมซึ่งถูกตีความและให้คุณค่าภายใต้กรอบวัฒนธรรม หากปราศจากความเข้าใจในกรอบการรับรู้ของผู้เลี้ยงดู การออกแบบแนวทางส่งเสริม EF อาจไม่สอดคล้องกับบริบทจริงของครอบครัวและชุมชน

การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งสำรวจทักษะกระบวนการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนตามการรับรู้ของมารดาในตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นพื้นที่ชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจความหมาย คุณลักษณะ และการตีความพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับ EF ภายใต้บริบททางสังคมวัฒนธรรมของพื้นที่ศึกษา การวิจัยนี้มีคุณูปการเชิงทฤษฎีในการขยายกรอบความเข้าใจ EF จากมิติประสาทวิทยาไปสู่มิติทางสังคมวัฒนธรรมในระดับพื้นที่เฉพาะ และมีคุณูปการเชิงปฏิบัติในการให้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อพัฒนาแนวทางส่งเสริม EF ที่สอดคล้องกับบริบทของครอบครัวในชุมชนชนบท

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแนวคำถามกึ่งโครงสร้างจากกลุ่มตัวอย่าง คือ มารดาของเด็กก่อนวัยเรียนทั้งเพศชายและเพศหญิง อายุ 3 - 5 ปี ที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม จำนวน 15 คน ด้วยวิธีคัดเลือกแบบเจาะจง

เกณฑ์คัดเลือก ได้แก่ (1) เป็นมารดาของเด็กก่อนวัยเรียน และมีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป (2) เป็นสตรีสัญชาติไทย ซึ่งเกิด ได้รับการเลี้ยงดู และเติบโตในตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม และ (3) อาศัยอยู่ร่วมกับบุตร และปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ดูแลหลักของเด็ก

เกณฑ์การคัดออก ได้แก่ (1) มีการย้ายถิ่นฐานออกจากพื้นที่ศึกษาและไม่สามารถติดต่อได้ และ (2) ไม่สามารถเข้าร่วมกระบวนการวิจัยได้ครบถ้วนตามระยะเวลาที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัยซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ลักษณะครอบครัว สถานภาพสมรส และจำนวนบุตร แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างแนวคำถาม เช่น (1) ตามความเข้าใจของคุณ กระบวนการคิดขั้นสูงคืออะไร (2) อะไรคือสิ่งที่แสดงว่าบุตรของคุณมีกระบวนการคิดขั้นสูง และ (3) กระบวนการคิดขั้นสูงในแต่ละด้านที่คุณพูดถึงเป็นอย่างไร เป็นต้น และแบบบันทึกภาคสนาม ประกอบด้วยวันที่ เวลา ครั้งที่สัมภาษณ์ บริบทที่เกี่ยวข้อง คำพูด และพฤติกรรมผู้ให้ข้อมูล

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้ฝึกอบรมระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัยและตีพิมพ์ผลงานวิจัยเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลและแนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกได้รับการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ประกอบ

ด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้านการพยาบาล เด็ก และด้านการพยาบาลครอบครัวที่มีประสบการณ์การทำวิจัยเกี่ยวกับทักษะ EF ในเด็กก่อนวัยเรียน ด้านละ 1 คน ตามลำดับ เพื่อนำข้อเสนอแนะมาแก้ไขปรับปรุงและทดลองใช้กับมารดาที่มีลักษณะคล้ายผู้ให้ข้อมูลก่อนนำไปใช้จริง

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ภายหลังรับรองจริยธรรม ผู้วิจัย ประสานพื้นที่ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล และเข้าพบชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัย โดยคำนึงถึงสิทธิผู้เข้าร่วมการวิจัย คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลโดยการมีส่วนร่วมของครูพี่เลี้ยงในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและมีผู้นำชุมชนแนะนำผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคลครั้งละประมาณ 60 - 90 นาที ที่บ้านพักผู้ให้ข้อมูล ระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566 โดยเริ่มต้นพูดคุยเรื่องทั่วไปเพื่อผ่อนคลายและสร้างความไว้วางใจ จากนั้นสัมภาษณ์ด้วยแนวคำถามปลายเปิดตามวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลแบ่งปันประสบการณ์ได้อย่างอิสระ พร้อมทั้งวิธีสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อสังเกตปฏิกริยาท่าทาง ทั้งที่เป็นวาจาและไม่ใช่วาจา ผ่านสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องตรงกันของข้อมูล รวมทั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเป็นรูปธรรมมากขึ้น ผ่านการสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและบุตร เช่น การสื่อสารระหว่างมารดาและบุตร การเล่นของบุตร วิธีรับมือเมื่อบุตรมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมหรือควบคุมไม่ได้ เป็นต้น การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจะช่วยลดความลำเอียงของผู้สังเกตได้ และสามารถจดบันทึกรายละเอียดของสิ่งที่ต้องการสังเกต ทั้งนี้ผู้วิจัยจะบันทึกภาคสนามทันทีภายหลังสัมภาษณ์และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว และนำข้อมูลที่ได้ให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหาอีกครั้งก่อนลงรหัสและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่และร้อยละ ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ตามวิธีการของ Colaizzi⁽²⁰⁾

โดยทีมวิจัย 2 คน อ่านถอดความบทสัมภาษณ์ซ้ำหลายครั้งเพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์โดยรวม จากนั้นระบุข้อความที่มีนัยสำคัญ กำหนดความหมายเชิงตีความ และจัดกลุ่มเป็นประเด็นหลัก ก่อนสังเคราะห์เป็นคำอธิบายเชิงโครงสร้างของปรากฏการณ์ พร้อมทบทวนถ้อยคำเพื่อให้สะท้อนสาระสำคัญอย่างชัดเจน ขั้นตอนสุดท้ายดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของการตีความกับผู้ให้ข้อมูล (member checking) ผู้วิจัยดำเนินการตามแนวทางของ Lincoln และ Guba⁽²¹⁾ เพื่อประเมินความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยโดยตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) จากแหล่งข้อมูลที่ต่างกันทั้งด้านบุคคล เวลา และสถานที่ การตรวจสอบสามเส้าด้วยวิธีการเก็บข้อมูลที่ต่างกัน (methodological triangulation) เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกภาคสนาม และการสนทนากับเพื่อนนักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญ (peer debriefing) เพื่อตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคนโดยมหาวิทยาลัยนครพนม เลขที่ 49/66 ลงวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2566 ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยคำนึงถึงเอกลิทธิ สิทธิมนุษยชน และการรักษาความลับผู้ให้ข้อมูลอย่างเคร่งครัด เอกสารที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลทุกอย่างถูกระบุด้วยรหัส นำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมและลบทำลายข้อมูลทันทีภายหลังสิ้นสุดการวิจัย

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลเป็นมารดา จำนวน 15 คน ร้อยละ 46.7 อายุระหว่าง 31-36 ปี รองลงมา ร้อยละ 40 อายุระหว่าง 25-30 ปี ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ และมีสถานภาพสมรส สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด ร้อยละ 46.7 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และปริญญาตรีในสัดส่วนเท่ากัน ร้อยละ 26.7 ส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.3 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รายได้

ครอบครัวโดยประมาณต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 40 เป็นครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ร้อยละ 53.3 และ 46.7 ตามลำดับ

2. ทักษะกระบวนการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อน-วัยเรียนตามการรับรู้ของมารดา

ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนการรับรู้เกี่ยวกับทักษะ EF ของเด็กก่อนวัยเรียนใน 2 ประเด็น คือ (1) ความหมายของทักษะ EF และ (2) คุณลักษณะของทักษะ EF รายละเอียด ดังนี้

ประเด็นหลักที่ 1 ความหมายของทักษะกระบวนการคิดเชิงบริหาร แบ่งได้เป็น 3 ประเด็น คือ (1) ความสามารถด้านการคิด (2) ความสามารถด้านการสื่อสาร และ (3) ความสามารถด้านการลงมือปฏิบัติ ดังนี้

1.1 ความสามารถด้านการคิด เป็นความสามารถเข้าใจเหตุผลอย่างง่าย อธิบายแยกแยะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันบนพื้นฐานที่เคยได้ยินบิดามารดา ผู้ใหญ่ หรือครูเคยสั่งสอนนำมาสู่การให้เหตุผลอย่างง่ายว่าอะไรเป็นสิ่งที่ ไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ เช่น การปฏิเสธเพื่อนที่ชวนไปเล่นหรือทำกิจกรรมที่อาจก่ออันตราย เช่น การเล่นน้ำในคู คลอง หนอง บึง เล่นของมีคม มีด พริก หรือจุดไฟเผากระดาษ ใบไม้ เล่นโดยลำพังที่ไม่มีผู้ใหญ่หรือบิดามารดาอยู่ด้วย เพราะกลัวจะเกิดไฟไหม้ เลือดตกยางออก หรือตกน้ำตาย แล้วจะไม่ได้เห็นหน้าบิดามารดาอีก นอกจากนี้ ยังหมายถึงความสามารถในการคิด วางแผน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม ซึ่งแสดงถึงกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนของเด็กเพื่อวางแผนและลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเล่นด้วยความตั้งใจจดจ่อจนกว่าจะสำเร็จตามเป้าหมาย เช่น การใช้ความพยายามในการต่อเลโก้ บล็อกไม้ การถอดแคะรื้อของเล่นด้วยความอยากรู้อยากเห็นและพยายามประกอบใหม่หรือซ่อมแซมของเล่นให้กลับมาใช้ได้ดังเดิม ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลบอกว่า เด็กจะยิ้ม หัวเราะ ด้วยใบหน้าที่มีความสุขอย่างมากเมื่อทำได้สำเร็จ

1.2 ความสามารถด้านการสื่อสาร เป็นความสามารถเข้าใจภาษา และสื่อสารความรู้สึก ความต้องการของตนเองได้เหมาะสมตามวัย เช่น บอกความต้องการ ร้อง

หนาว หิว อิ่ม เหนื่อย ง่วง เป็นต้น บอกเล่าเรื่องราวในชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นได้อย่างเข้าใจ เช่น การพูดคุยกับบิดามารดาหลังเลิกเรียนเพื่อบอกเล่ากิจกรรมที่ตนเองทำร่วมกับเพื่อนและครูที่โรงเรียน การสื่อสารสิ่งที่ครูสอนให้บิดามารดาได้รับรู้รวมถึงข้อความที่ครูสั่งเป็นการบ้านเพื่อให้มาทำร่วมกับบิดามารดาที่บ้าน นอกจากสื่อสารเนื้อหาสาระของสารได้อย่างเข้าใจแล้ว ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สะท้อนว่าเด็กต้องสื่อสารกับผู้ใหญ่ด้วยถ้อยคำสุภาพ อ่อนโยน แสดงความเคารพ มีสัมมาคารวะ ไม่ตะคอกหรือตะโกนเสียงดังซึ่งจะส่งผลให้เป็นที่รักใคร่ เมตตาเอ็นดู แก่ผู้ใหญ่ที่พบเห็น

1.3 ความสามารถด้านการลงมือปฏิบัติ เป็นความสามารถปฏิบัติกิจกรรมประจำวันได้ตามวัย ซึ่งเป็นผลจากที่เด็กได้เรียนรู้หน้าที่และบทบาทตนเองผ่านการสอนของบิดามารดา ผู้ใหญ่ และครูอาจารย์ที่โรงเรียน นำมาสู่การจดจำและทำตามตัวแบบที่เด็กผูกพัน ใกล้ชิด และไว้ใจที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บิดามารดา ผ่านการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน จนสามารถปฏิบัติได้เอง เช่น การช่วยเหลือตนเองในการอาบน้ำ ล้างหน้า แปรงฟัน รับประทานอาหารได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม ไม่ต้องให้เตือนหรือบอกหลายครั้ง แสดงความสนใจต่อการเรียนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ให้ข้อมูลเชื่อว่า จะช่วยให้เด็กไม่ลำบากเมื่อเติบโตใหญ่ ดังนั้นแล้วผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จึงเห็นว่า เมื่อวัยเด็กต้องขยันอ่านเขียนให้คล่องแคล่ว กลับมาบ้านใส่ใจแบ่งเวลาจากการเล่นเพื่อทบทวนบทเรียน รวมทั้งมีความรับผิดชอบและวางแผนทำงานตามที่โรงเรียนมอบหมายให้สำเร็จ เมื่อโตขึ้น เรียนรู้ช่วยเหลืองานบ้านและกิจกรรมครอบครัวตามกำลัง เช่น ช่วยหยิบจับสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ ตามแต่บิดามารดาจะเรียกใช้ ช่วยต้อนวัวควายไปเลี้ยงที่ทุ่งนา เป็นต้น

ประเด็นหลักที่ 2 คุณลักษณะของทักษะกระบวนการคิดเชิงบริหาร แบ่งได้เป็น 3 ประเด็น คือ

2.1 ฉลาดคิด ประกอบด้วย

2.1.1 คิดก่อนพูดและทำ

คิดก่อนพูดและทำเป็นคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่ง

ของเด็กที่มีทักษะ EF ซึ่งแสดงถึงการรู้จักยับยั้งชั่งใจและคิดไตร่ตรองก่อนพูดหรือกระทำการใด ๆ เป็นความสามารถในการยั้งคิด ควบคุมอารมณ์ ใจเย็น ไม่ว่าจะวามระมัดระวังตริตรองให้ถ่วงถี่ก่อนตัดสินใจเล่นหรือกระทำการใด ๆ ที่อาจก่ออันตรายต่อตนเองและผู้อื่น เพราะผู้ให้ข้อมูลทุกคนมองว่าเมื่อพูดหรือทำสิ่งใดลงไปแล้วจะไม่สามารถย้อนกลับคืนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่ ต้องไม่พูดหรือแสดงพฤติกรรมเอาแต่ใจหรือไม่มีสัมมาคารวะ ถึงแม้จะรู้สึกขุ่นเคืองไม่พอใจก็ไม่ควรเอะอะโวยวาย ทำท่าทางบึ้งตึง

2.1.2 คิดวางแผนแก้ปัญหา

การวางแผนแก้ปัญหาเป็นคุณลักษณะประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าเด็กสามารถเรียนรู้เข้าใจปัญหาอย่างมีเหตุผล รู้จักคิด วางแผนและมองหาหนทางเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ไม่ใช่กำลังในการแก้ปัญหา แต่เป็นความพยายามในการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ที่เผชิญอยู่โดยไม่ให้เกิดผลกระทบในทางลบไม่ว่าทั้งกับตนเองและผู้อื่น ยกตัวอย่างเช่น เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่เพื่อนมีการแย่งของเล่นกัน ซึ่งมีแนวโน้มจะเกิดการทะเลาะและใช้กำลังแย่งของเล่นกันเกิดขึ้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สะท้อนว่าเด็กที่มีทักษะ EF จะหลีกเลี่ยงการทะเลาะหรือใช้กำลังแย่งของเล่นคืน แต่อาจเสนอทางเลือกโดยเปลี่ยนไปเล่นของเล่นชิ้นใหม่โดยให้เหตุผลว่าเล่นของเล่นชิ้นนี้มานานแล้ว ให้เพื่อนคนอื่นได้มีโอกาสเล่นของเล่นชิ้นนี้บ้าง หรืออาจชวนเพื่อนทั้งหมดเล่นของเล่นชิ้นนั้นด้วยกันเพื่อความสนุกสนานมากขึ้น นอกจากนี้ยังหมายความว่าเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ ประดิษฐ์หรือดัดแปลงสิ่งของภายในบ้านให้กลายเป็นของเล่นชิ้นใหม่ตามจินตนาการ เช่น การผูกโยงเชือกกระหว่างเสาบ้านเพื่อทำเป็นสายพานส่งของ เป็นต้น

2.1.3 มีสมาธิ

ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งของเด็กที่มีทักษะ EF คือ การมีสมาธิ ซึ่งหมายถึง การมีความมุ่งมั่น มีสมาธิจดจ่อกับสิ่งที่กำลังทำ ไม่วอกแวก ผุดลุกผุดนั่ง มีความอดทน ไม่ย่อท้อ ไม่ล้มเลิกกลางคันจนกว่า

กิจกรรมที่ทำอยู่จะสำเร็จ เด็กที่มีสมาธิดีจะมีศักยภาพในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้เร็วและดีกว่าเด็กที่ไม่มีสมาธิ ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่า การมีสมาธิ มุ่งมั่น จดจ่อกับสิ่งที่กำลังทำนั้นสะท้อนถึงความอดทน เพียรพยายาม ไม่หวั่นเกรงต่อความยากลำบาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงานหรือเรื่องเรียน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เชื่อว่าโดยส่วนใหญ่แล้วเด็กที่มีความอดทนจะประสบความสำเร็จในชีวิต เพราะจะมีใจสู้ไม่ขี้เกียจ และเมื่อมีสมาธิจดจ่อกับการเรียนก็จะทำให้เรียนได้ดีและชีวิตประสบความสำเร็จในที่สุด ดังนั้นแล้วแม้บิดามารดาจะมีภารกิจยุ่งเพียงใดต้องดูแลไม่ให้เด็กใช้เวลาอยู่กับโทรศัพท์หรือหน้าจอเสียมากเกินไป เพราะจะทำให้กลายเป็นเด็กสมาธิสั้นได้

2.2 ฉลาดพูด ประกอบด้วย (1) พูดจาอ่อนโยน ไม่ตะคอกเสียงดัง และ (2) ชอบพูดชอบถาม

2.2.1 พูดจาอ่อนโยน ไม่ตะคอกเสียงดัง

ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่าเด็กที่มีทักษะ EF ต้องสามารถสื่อสารความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม มีเหตุผล การตะคอกเสียงดังหรือพูดด้วยอารมณ์ จะส่งผลให้ผู้ที่ได้ยินได้ฟังรับรู้ในทางลบต่อผู้พูด การพูดจาอ่อนโยน ไม่ตะคอกเสียงดังแสดงให้เห็นว่าเด็กได้รับการสั่งสอนผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมให้ตระหนักว่าควรพูดจาสื่อสารอย่างไรที่ไม่ใช่แค่เพียงเนื้อหาของสิ่งที่ต้องการพูดเท่านั้น หากแต่การสร้างความประทับใจแก่ผู้ได้ยินได้ฟังก็สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ดังนั้น ต้องไม่เป็นการพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกอึดอัด ขุ่นมัว ซึ่งจะทำให้คู่สนทนาไม่ต้องการที่จะสนทนาด้วย

2.2.2 ชอบพูดชอบถาม

เด็กต้องสามารถบอกเล่าอธิบายกิจกรรมที่ตนเองได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติทั้งจากการเล่นโดยลำพังหรือการทำกิจกรรมร่วมกับครูและเพื่อนที่โรงเรียนให้บิดามารดาฟังได้ ซึ่งแสดงถึงความเข้าใจ สนใจและความสามารถของเด็กในการจดจำเรื่องราวที่ได้เรียนรู้มา เช่นเดียวกับเด็กที่มีภูมิข้อสงสัยและตั้งคำถามกับผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่พบเจอ แม้บางครั้งอาจฟังดูไม่น่าเป็นคำถามสำหรับผู้ใหญ่ แต่เป็นงานสำคัญสำหรับเด็ก

เพราะแสดงให้เห็นกระบวนการคิดและการทำงานของสมองที่พยายามหาคำตอบอธิบายในสิ่งที่ยังไม่รู้หรือในแง่มุมที่ยังไม่เข้าใจทั้งหมด ดังนั้น เพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่กับประสบการณ์ที่เคยพบเจอ เด็กจึงมักมีคำถามมากมายเพื่อตอบข้อสงสัยที่ยังไม่เข้าใจ ซึ่งจะเอื้อให้เกิดเกิดการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ต่างๆ ได้อย่างดีด้วยเหตุนี้ ผู้ให้ข้อมูลจึงสะท้อนว่า เด็กที่ชอบพูดชอบถามมักเป็นเด็กฉลาด เพราะการพูดหรือถามเป็นสิ่งที่สะท้อนการทำงานของสมอง

2.3 ฉลาดทำ ประกอบด้วย (1) รับผิดชอบตนเอง ช่วยเหลือตนเองตามวัย (2) ช่วยเหลืองานครอบครัวตามกำลัง และ (3) ประพฤติดี เชื่อฟังพ่อแม่

2.3.1 รับผิดชอบตนเอง ช่วยเหลือตนเองตามวัย

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สะท้อนว่า เนื่องด้วยบิดามารดาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ และรับจ้างทั่วไปหลังฤดูการเก็บเกี่ยว จึงไม่ค่อยมีเวลาในการดูแลบุตรมากนัก จำเป็นต้องฝากบุตรไว้กับปู่ย่าตายาย บางวันที่ไม่รับมากก็มีเวลาช่วยดูแลลูกอาบน้ำ รับประทานอาหาร หากวันไหนเร่งรีบมากและเด็กเริ่มโตหน่อยพอรู้ความประมาณอายุ 4 หรือ 5 ปี จะปล่อยให้เด็กรับผิดชอบตนเอง เด็กอาจจะรับประทานข้าวได้มากบ้าง น้อยบ้าง หรือบางมื้อไม่รับประทานเลย ก็ต้องปล่อยให้เด็กเรียนรู้เอง เพราะบิดามารดาไม่มีเวลา ด้วยเหตุนี้ ผู้ให้ข้อมูลจึงสะท้อนว่า เด็กที่มีคุณลักษณะของทักษะ EF ต้องรู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบช่วยเหลือตนเองได้ตามวัย แม้บางกิจกรรมอาจทำได้ไม่ทันแต่การให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันตามวัยจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีความรับผิดชอบเมื่อโตขึ้น เช่น ให้ออกาสเด็กในการช่วยเหลือตนเองในการอาบน้ำ แต่งตัว ใส่รองเท้า จัดเตรียมของใช้ใส่กระเป๋า และถือกระเป๋าไปโรงเรียนด้วยตนเอง

2.3.2 ช่วยเหลืองานครอบครัวตามกำลัง

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สะท้อนว่า การที่เด็กโตขึ้นจะเป็นคนดีหรือฉลาดได้นั้น ต้องรู้จักช่วยเหลือการงานครอบครัวตามกำลังความสามารถและตามวัยของตนเอง

แสดงความกระตือรือร้นในการช่วยงานแม้ยังช่วยได้ไม่มากนัก แต่พยายามอยู่ใกล้เพื่อสังเกต สอบถาม และช่วยหยิบจับข้าวของเล็กน้อยตามแต่บอก ผู้ให้ข้อมูลบอกว่าการให้เด็กช่วยทำงานนั้น ไม่ได้มุ่งหวังเพื่อผ่อนคลายบิดามารดาแต่อย่างใด หากแต่ช่วยให้เด็กมั่นใจในความสามารถของตนเอง รู้สึกว่าตนเองทำได้ ซึ่งเด็กจะมั่นใจและภูมิใจมากขึ้นเมื่อได้รับคำชื่นชมจากผู้ใหญ่ ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลบางคนให้เด็กช่วยหยิบถุงผัก กวาดบ้าน ถูตะกร้าผ้า หรือ ช่วยล้างเสื้อผ้าที่ซักแล้ว เป็นต้น ซึ่งบางกิจกรรมยังทำให้เด็กรู้สึกสนุกสนานเหมือนได้เล่นไปด้วย เช่น การพาเด็กนั่งรถไถไปทุ่งนากับบิดามารดา ที่ไม่เพียงแต่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้วิถีชีวิตของบิดามารดาเท่านั้นแต่เด็กยังรู้สึกสนุกสนานจากการได้นั่งรถไถ เล่นน้ำกลางทุ่งนา และวิ่งเล่นอย่างอิสระ

2.3.3 ประพฤติดี เชื่อฟังพ่อแม่

ผู้ให้ข้อมูลทุกคนสะท้อนว่า สิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตแต่ละช่วงวัยนั้น คือ การเคารพ เชื่อฟังบิดามารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดจนผู้ใหญ่ที่สอนสั่ง เพราะท่านทั้งหลายเหล่านี้ล้วนแต่มีความปรารถนาดีที่จะสอนและแนะนำให้ประพฤติแต่สิ่งดีงาม หลีกเลียงสิ่งไม่ดี เพื่อหวังให้บุตรหลานเติบโตเป็นคนเก่ง คนดี ประสบความสำเร็จและมีความสุข ความเจริญในภายภาคหน้า เช่น การสอนบุตรหลานให้ทำตัวดี ไม่ดื้อ ไม่รังแกเพื่อน และตั้งใจเรียนหนังสือด้วยเชื่อว่าเมื่อโตขึ้นจะสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพ สร้างความเจริญให้กับตนเองได้ ในทางตรงกันข้ามเชื่อว่าเด็กที่ไม่เชื่อฟังบิดามารดา เช่น ไม่เรียนหนังสือ เกเร ไม่ประพฤติปฏิบัติตามแนวทางที่บิดามารดาสั่งสอน เมื่อโตขึ้นมาก็จะใช้ชีวิตไปวันๆ ไม่มีเป้าหมาย ทำอะไรไม่เป็น ไล่เป็นพวย จึงยากที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต

วิจารณ์

1. ความหมายของทักษะกระบวนการคิดเชิงบริหาร ความหมายของทักษะ EF ในเด็กก่อนวัยเรียนแบ่งได้เป็น 3 ประเด็น คือ ความสามารถด้านการคิด การสื่อสาร

และการลงมือปฏิบัติ ซึ่งมีความเชื่อมโยงเกี่ยวพันกันอย่างแยกไม่ออก เนื่องด้วย เด็กที่มีความสามารถด้านการคิด จะเข้าใจเหตุผล รู้จักวางแผน แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง สะท้อนกระบวนการคิดที่เป็นระบบ ส่งผลให้เด็กสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การลงมือปฏิบัติให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามมา เพราะการพูดและการลงมือปฏิบัติคือ สิ่งสะท้อนกระบวนการคิด การเรียนรู้ และจดจำข้อมูลของบุคคล สอดคล้องกับการศึกษาทั้งในและต่างประเทศที่ ระบุนิยามทักษะ EF ว่าเป็นคำที่มีความหมายครอบคลุมวงกว้างที่ช่วยให้บุคคลควบคุมความคิด การกระทำ อารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งเอื้อให้เกิดการตอบสนองแบบใหม่ ที่สอดคล้องตามความแปรผันของสภาพแวดล้อม นำไปสู่ความสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายที่วางไว้^(1-3,22) เช่นเดียวกับการศึกษานี้ที่มารดาสอนให้เด็กเป็นคนดี คิดดี พูดดี ทำดี ไม่หลงเดินทางผิด ตั้งใจเรียน เพื่อมีอนาคตที่ดี ได้เป็นเจ้าคนนายคน สะท้อนความเชื่อมารดาในการเลี้ยงดูบุตรให้เติบโตเป็นคนดี เก่ง และประสบความสำเร็จในชีวิตนั้น บุตรจำเป็นต้องตั้งมั่นในความดี ไตร่ตรองถ่วงถ่วงก่อนพูดหรือทำการใด ๆ สะท้อนกระบวนการคิดอย่างแยบคายที่บุคคลใช้กำกับควบคุมตนเองให้ดำรงตนในทางที่ถูกเพื่อไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จตามที่วางไว้ ดังคำสอนทางพุทธศาสนาตามความเชื่อของมารดาเกี่ยวกับโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นวิธีคิดไตร่ตรองอย่างแยบคาย ด้วยปัญญา เรียกว่า จินตามยปัญญา เพื่อให้รู้เท่าทันคุณโทษ คุณค่าแท้ คุณค่าเทียม ทางออกและคิดอยู่กับปัจจุบัน ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางฝึกฝนพัฒนากระบวนการคิดของตนเองกระทั่งก้าวสู่ระดับปัญญาชั้นสูง⁽²³⁾ เช่นเดียวกับการศึกษาที่ระบุว่า การใส่ใจจดจ่อ กับสิ่งที่กำลังทำอย่างต่อเนื่อง และมีสติ เป็นองค์ประกอบสำคัญของทักษะ EF ที่ช่วยบุคคลกำกับและควบคุมตนเอง ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้⁽¹⁻³⁾

จากการสังเคราะห์ผลการศึกษาและการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ทักษะ EF ถูกอธิบายอย่างสอดคล้องกันว่าเป็นการทำงานของสมองส่วนหน้าในระดับการคิดขั้นสูง ทำหน้าที่กำกับความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม

เพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยครอบคลุมความสามารถในการตั้งประสบการณ์เดิมมาใช้ตัดสินใจวางแผน จัดลำดับความสำคัญ ริเริ่มลงมือทำ ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์แก้ปัญหา และยับยั้งควบคุมตนเองอย่างเหมาะสม ผลการศึกษาครั้งนี้สะท้อนว่า ความหมายของทักษะ EF ตามการรับรู้ของมารดามีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดเชิงโครงสร้างของ Diamond⁽²⁴⁾ ซึ่งอธิบายองค์ประกอบหลักของ EF ได้แก่ การยับยั้งชั่งใจ (inhibitory control) ความจำเพื่อใช้งาน (working memory) และความยืดหยุ่นทางความคิด (cognitive flexibility) โดยเฉพาะมิติการยับยั้งชั่งใจและการกำกับตนเองที่ปรากฏชัดผ่านการอธิบายพฤติกรรมของเด็กในชีวิตประจำวัน เช่น การรู้จักรอคอย การควบคุมอารมณ์ และการปฏิบัติตามกติกา นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับโมเดลพัฒนาการเชิงลำดับขั้นของ Zelazo และคณะ⁽⁵⁾ ที่มอง EF เป็นกระบวนการกำกับตนเองเชิงสะท้อนคิดซึ่งพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามวุฒิภาวะของสมองส่วนหน้า อย่างไรก็ตาม การนิยาม EF ของมารดาในการศึกษานี้ไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานแนวคิดทางประสาทจิตวิทยาโดยตรง หากแต่ถ่ายทอดผ่านการสังเกตพฤติกรรมที่ถือว่าเหมาะสมในบริบทครอบครัวและชุมชน แสดงให้เห็นว่า ความหมายของ EF ในระดับประสบการณ์ชีวิตถูกแปลความผ่านกรอบคุณค่าและบรรทัดฐานทางสังคม

2. คุณลักษณะของทักษะกระบวนการคิดเชิงบริหาร ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนคุณลักษณะทักษะ EF ของเด็กก่อนวัยเรียนในการศึกษานี้ ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะคือ ฉลาดคิด ฉลาดพูด และ ฉลาดทำ ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

“ฉลาดคิด” สะท้อนความเชื่อของมารดาว่าความสำเร็จเริ่มต้นจากทัศนคติและวิธีคิด จึงมุ่งปลูกฝังให้บุตรมีจิตใจมั่นคง คิดอย่างลึกซึ้ง รอบคอบ และมีความบริสุทธิ์ทางใจ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับวรรณกรรมอีสาน เช่น ฝน นันทนพินัน บ้าน การเทศน์ และหมอลำ ซึ่งผสมผสานความบันเทิงกับการขัดเกลาพฤติกรรมและถ่ายทอดหลักศีลธรรมผ่านถ้อยคำที่มีจังหวะและสัมผัสคล้องจองเอื้อ

ต่อการจดจำและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน⁽²⁵⁾ ดังคำกล่าว “ใจให้คิดถึงพื้นเสมอบัวมัย่ง” หมายถึง คิดให้ลึกถึงมูลเหตุแห่งปัญหาเปรียบดังสายบัวที่หยั่งจนถึงพื้น “ใจขาวเสมอหน้าคุณคว้างใหญ่” หมายถึง ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ และ “อย่าได้เป็นสิ่งหม่อมอมม่วงั่วทั่วคิง” หมายถึง อย่าใจดำเหมือนกันหม้อ “การงานนี้ อุปสรรคแสนหมู่ เกิดเป็นคนต้องสู้ อย่าถอยร่นหลีกหนี” หมายถึง เกิดเป็นคนต้องหนักเอาเบาสู้ คำสอนเหล่านี้สะท้อนการส่งเสริมทักษะการยืดหยุ่นความคิด การยับยั้งชั่งใจ การควบคุมอารมณ์ และความเพียรมุ่งสู่เป้าหมาย ลักษณะเฉพาะของวรรณกรรมอีสานที่ใช้ความรื่นรมย์เป็นสื่อกลางในการหล่อหลอมพฤติกรรมเช่นนี้ จึงไม่เพียงสะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรม หากยังสนับสนุนการพัฒนาทักษะ EF โดยเฉพาะความจำเพื่อใช้งานและการยับยั้งชั่งใจ สอดคล้องกับหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ชี้ว่ากิจกรรมที่มีจังหวะและดนตรีมีส่วนส่งเสริมการกำกับตนเอง ความจำเพื่อใช้งาน และความยืดหยุ่นทางความคิดในเด็ก-ปฐมวัย^(26,27)

“ฉลาดพูด” เป็นคุณลักษณะของทักษะ EF ประการหนึ่งที่มารดาให้ความสำคัญ เพราะคำพูดที่ดีเปรียบได้ดังดอกไม้กลิ่นหอมและสวยงามสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ฟัง ในขณะที่คำพูดไม่ดีอาจกลายเป็นอาวุธทำร้ายผู้อื่นหรือนำภัยพิบัติมาสู่ผู้พูดได้เช่นกัน สอดคล้องกับคำสอนในบริบทที่ศึกษาให้พูดจาอ่อนหวาน⁽²⁵⁾ ดังคำกลอนว่า “ยามเมื่อวาจาตันพอหูหอมหม่วน” และไม่พูดเสียงแข็งดังนกหัวขวาน (นกไล่) ดังคำกลอนว่า “อย่าได้เป็นดังนกไล่ฮ้องเสียงเข้มข่มแซง” นอกจากนี้ การพูดจาสุภาพอ่อนโยน ไม่ตะคอกหรือตะโกนยังแสดงถึงการมีสัมมาคารวะให้เกียรติผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งที่มารดาให้ความสำคัญ เนื่องด้วยลักษณะผู้ให้ข้อมูลในการศึกษานี้ที่เป็นครอบครัวขยายและพบว่า ส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนในละแวกเดียวกับญาติพี่น้องของตนเอง ส่งผลให้มารดาได้รับการปลูกฝังแนวประพฤติดีงามตามขนบธรรมเนียมประเพณี ฮีต 12 คอง 14 ซึ่งเป็นปรัชญาอีสานสืบทอดเป็นมรดกวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งคอง 14 ที่ถือเป็น

ระเบียบ จารีตปฏิบัติดีงามที่ยึดถือในการดำเนินชีวิตเพื่อให้บุคคลตระหนักในหน้าที่ตน ประพฤติดีมีศีลธรรมส่งผลให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เช่น ฮีตพ่อคองแม่ เป็นแนวทางสำหรับบิดามารดาพึงปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีต่อบุตร เช่นเดียวกับบุตรเมื่อเติบโตใหญ่ต้องตอบแทนบุญคุณบิดามารดา เป็นต้น⁽²⁸⁾ ซึ่งได้กลายเป็นระบบขัดเกลาทางสังคมที่มีผลต่อระบบคิด ค่านิยม ความเชื่อ ในการกำหนดแนวทางการสอนบุตรและการรับรู้คุณลักษณะของทักษะ EF ในเด็กก่อนวัยเรียน⁽¹³⁾

ในส่วนของ “ฉลาดทำ” สอดคล้องกับหลายการศึกษาที่ระบุว่าเด็กที่มีทักษะ EF จะต้องมีความรับผิดชอบพื้นฐานในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันตามที่ลำดับไว้ เช่น รับประทานอาหารเมื่อถึงเวลา เข้านอนตรงเวลา เรียนเล่นเป็นเวลา เป็นต้น⁽¹⁻³⁾ ในการศึกษาที่มารดาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลักนั้น ไม่เพียงแต่เด็กจะต้องเรียนรู้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันตามวัยด้วยตนเองเท่านั้น หากแต่เมื่อบิดามารดาไปทำงานในไร่นา บุตรมักติดตามไปช่วยงานตามกำลังหรืออยู่บ้านช่วยดูแลน่องที่ยังเล็ก ทั้งนี้ การที่เด็กปฏิบัติกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยฝึกเด็กทำงานให้เสร็จตามมอบหมาย ฝึกการอดทนรอคอย การบริหารเวลา และฝึกการควบคุมตนเอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของทักษะ EF

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า แม้อคุณลักษณะของทักษะ EF ที่พบในการศึกษานี้จะใช้ถ้อยคำแตกต่างจากกรอบแนวคิดทางวิชาการ แต่เมื่อพิจารณาในเชิงความหมายแล้วพบว่า สอดคล้องกับองค์ประกอบ EF ที่นักวิชาการเสนอไว้เป็นส่วนใหญ่ ตัวอย่างเช่น แนวคิด “คิดก่อนพูดและทำ” สะท้อนมิติการยับยั้งชั่งใจ การควบคุมอารมณ์ การวางแผน และความยืดหยุ่นทางความคิด ขณะที่ “รับผิดชอบตนเอง ช่วยเหลือตนเองตามวัย” ครอบคลุมความจำเพื่อใช้งาน การกำกับตนเอง การจดจ่อใส่ใจ การริเริ่มลงมือทำ และความพากเพียรมุ่งสู่เป้าหมาย ส่วน “ฉลาดพูด” โดยเฉพาะการพูดจาอ่อนโยน ไม่ตะคอกเสียงดัง สะท้อนกระบวนการยับยั้งชั่งใจและการควบคุมอารมณ์อย่างชัดเจน แสดงให้เห็นว่า การรับรู้ของ

มารดาแม่ไม่ใช้ศัพท์ทางเทคนิค แต่สะท้อนโครงสร้าง EF ในระดับพฤติกรรมได้อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะด้าน “เชื่อฟังพ่อแม่” สะท้อนมิติทางวัฒนธรรมที่แตกต่างจากกรอบตะวันตกซึ่งเน้นความเป็นปัจเจก ในบริบทที่ศึกษา ค่านิยมการเคารพผู้ใหญ่และการปฏิบัติตามคำสอนที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมีบทบาทสำคัญต่อการหล่อหลอมพฤติกรรม เด็กจึงถูกปลูกฝังให้สำรวมอ่อนน้อม และยึดถือประสบการณ์ของผู้ใหญ่เป็นแนวทางดำเนินชีวิต^(28,29) ความแตกต่างดังกล่าวสามารถอธิบายได้ผ่านกรอบแนวคิดสังคมวัฒนธรรมของ Vygotsky⁽³⁰⁾ ซึ่งชี้ว่าพัฒนาการทางสติปัญญาเกิดจากปฏิสัมพันธ์และการถ่ายทอดความหมายทางวัฒนธรรม ดังนั้น การเชื่อฟัง ความรับผิดชอบ และการเคารพผู้ใหญ่ในบริบทที่ศึกษา จึงสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่าง EF กับการรักษาความกลมเกลียวของครอบครัวและชุมชน มากกว่าการเน้นความเป็นอิสระเชิงปัจเจก

โดยสรุป การศึกษานี้ไม่เพียงยืนยันความสอดคล้องขององค์ประกอบ EF กับทฤษฎีสากล แต่ยังชี้ให้เห็นว่า EF เป็นโครงสร้างสากลที่แสดงออกผ่านรูปแบบพฤติกรรมซึ่งมีความหมายเฉพาะตามบริบทวัฒนธรรม การขยายกรอบวิเคราะห์ดังกล่าวช่วยยกระดับความเข้าใจ EF จากมิติทางประสาทจิตวิทยาสู่กรอบการอธิบายที่ครอบคลุมความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมทักษะ EF ในเด็กก่อนวัยเรียนควรดำเนินการบนฐานความหมายที่ผู้ปกครองให้คุณค่า มิใช่อาศัยเพียงกรอบแนวคิดเชิงเทคนิคทางวิชาการ ดังนั้น หน่วยงานด้านสุขภาพ การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาแนวทางหรือกิจกรรมส่งเสริม EF ที่เชื่อมโยงกับภาษาพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การฝึก “คิดก่อนพูดและทำ” การปลูกฝังความรับผิดชอบต่อวัย และการกำกับอารมณ์ในบริบทครอบครัว

นอกจากนี้ ควรบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน

เช่น คำสอนท้องถิ่น นิทานพื้นบ้าน หรือกิจกรรมทางศาสนาและประเพณี มาเป็นสื่อกลางในการพัฒนา EF อย่างเป็นระบบ เนื่องจากเป็นกลไกที่ผู้ปกครองคุ้นเคยและยอมรับ ซึ่งจะเอื้อต่อการนำไปใช้จริงและความยั่งยืนของการดำเนินงาน

ในเชิงนโยบาย ควรสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพผู้ปกครองให้ตระหนักว่า พฤติกรรมด้านการเชื่อฟัง ความรับผิดชอบ และการควบคุมอารมณ์ที่ตนปลูกฝังอยู่แล้วนั้น มีความเชื่อมโยงกับโครงสร้าง EF ตามหลักวิชาการ การเชื่อมประสานองค์ความรู้ทั้งสองระดับ จะช่วยเสริมพลังให้การส่งเสริมพัฒนาการเด็กมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้มุ่งอธิบายปรากฏการณ์เฉพาะในพื้นที่ตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม การนำไปใช้จึงควรพิจารณาความเหมาะสมตามบริบทของแต่ละพื้นที่

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องประสบการณ์การเป็นมารดาของผู้หญิงไทยอีสานในการส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน ขอขอบคุณวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนมที่ให้ทุนสนับสนุน รวมถึงผู้ให้ความช่วยเหลือและผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่สละเวลาและแบ่งปันประสบการณ์อันมีคุณค่าสำหรับการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. Mattera S, Rojas NM, Morris PA, Bierman K. Promoting EF with preschool interventions: lessons learned from 15 years of conducting large-scale studies. *Front Psychol* 2021;12:640702.
2. นันทา โพธิ์คำ, นาวิรัตน์ จันทวฤทธิ์, วิภา ภาคมฤค, เตือนใจ ผางคำ, นิคม สุวพงษ์. การพัฒนาทักษะสมอง EF ด้วยคู่มือการจัด 6 กิจกรรมหลัก สำหรับเด็กปฐมวัยใน

- โรงเรียนเอกชน. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ 2565;6(1): 204-16.
3. สุพัตรา สาริพันธ์, ศิริประภา พฤทธิกุล, เขวง ช้อนบุญ. ผลการเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของเด็กอนุบาลโดยใช้กระบวนการวางแผนปฏิบัติและทบทวนตามแนวคิดไฮสโคป. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 2564; 32(3):56-70.
 4. Heidary S, Khademi M. Review of the concept of executive function: focusing on preschool. National Journal of Electrical Engineering (JNTE) 2023;19(2): 111-33.
 5. Zelazo PD, Blair CB, Willoughby MT. Executive function: implications for education. Washington (DC): National Center for Education Research, Institute of Education Sciences, US Department of Education; 2016.
 6. Schmitt SA, Paes TM, Duncan RJ, Vandell DL. Early cumulative risk and outcomes in adolescence and adulthood: the role of executive function and behavioral regulation. Dev Psychol 2023;59(11):1988-2001.
 7. Kräplin A, Joshanloo M, Wolf M, Krönke K, Goschke T, Bühringer G, et al. The relationship between executive functioning and addictive behavior: new insights from a longitudinal community study. Psychopharmacology (Berl) 2022;239:3507-24.
 8. กรมกิจการเด็กและเยาวชน. รายงานประจำปี 2564. กรุงเทพมหานคร: เอสบีเค การพิมพ์; 2565.
 9. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครพนม. รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดนครพนม ประจำปี 2565. นครพนม: กลุ่มนโยบายและวิชาการ; 2565.
 10. รมิตา ทองฉิม, ปิยะฉัตร พัชราณัฐ. สถานการณ์และความจำเป็นของปুষาตายาย กับการเลี้ยงดูเด็กเล็กในวิถีไทยอีสาน: กรณีศึกษาอำเภอสีชมพูจังหวัดขอนแก่น. วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม 2564;44(1):35-46.
 11. ธิดา พิทักษ์สินสุข. วิกฤตปฐมวัยกระทบอนาคตชาติ. วารสารการจัดการทางการศึกษาปฐมวัย 2562;1(1):77-89.
 12. กนกวรรณ รุจนเวช, บัญญัติ ยงย่วน, สาวิตรี ทยานศิลป์. การศึกษาการลงโทษทางร่างกายในเด็กของผู้เลี้ยงดูต่างช่วงวัย. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม 2566;7(11): 347-57.
 13. กฤตธฤตณันต์ ตู่หมาด, ภคพล เส้นขาว. จากบ้านสู่ห้องเรียน: การอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กปฐมวัยในบริบทความหลากหลายทางวัฒนธรรมของไทย. วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์ 2568;44(2):107-26.
 14. ธนิตรา นามบุญเรือง, ลัดดา ตีอันทอง. การศึกษาปัจจัยทำนายและทักษะด้านการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยในเขตสุขภาพที่ 7. วารสารโรงพยาบาลมหาสารคาม 2568; 22(2):33-46.
 15. ณัฐมน สีธิแก้ว, ศลิษา โกดีย์, เกศมณี มูลปานันท์, ชนิษฐา พิศฉลาด, ฉันทนา แรงสิงห์, อรณลิน สิงขรณ์, และคณะ. การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อพฤติกรรม การเลี้ยงดูเชิงบวกของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยและความคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงราย. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข 2565;32(3):122-33.
 16. ลัดดา เหลืองรัตนมาศ, สมปรารณา สุดใจนาถ, ณัฐฐา วรธนะวิโรจน์, วารุณี มีหลาย. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กวัยก่อนเรียน. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข 2564;31(3):15-27.
 17. Cook CJ, Howard SJ, Makaula H, Merkley R, Mshudulu M, Tshetu N, et al. Risk and protective factors for executive function in vulnerable South African preschool-age children. J Cogn 2024;7(1):1-18.
 18. วรณิษา หาคูณ, Hong Van CT. การศึกษาชุมชน พหุวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการอบรมเลี้ยงดูของเด็กปฐมวัย เทศบาลตำบลธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม. วารสารการบริหารและนิตเทศการศึกษา 2568;16(2):118-35.
 19. Sameroff A. The transactional model. In: Sameroff A, Editor. The transactional model of development: how

- children and contexts shape each other. Washington DC: American Psychological Association; 2009. p. 3–21.
20. Colaizzi P. Psychological research as the phenomenologist views it. In: Valle R, King M, editors. Existential phenomenological alternatives for psychology. London: Oxford University Press; 1978. p. 48–71.
21. Lincoln YS, Guba EG. Naturalistic inquiry. Thousand Oaks: Sage; 1985.
22. Chae SE. Executive function and effortful control—similar and different evidence from big data analysis. *Front Psychol* 2022;13:1004403.
23. สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์; 2560.
24. Diamond A. Executive functions. *Annu Rev Psychol* 2013;64(1):135–68.
25. Suthero PP, Phrakhrusutaworathammakit, Phrakhruwapeechanthakun, Saengchawek A, Kenaphoom S. Creation of ethical values in Thailand’s Isaan literature for sustainable social development. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education* 2021;12(3):4098–105.
26. ณีจรรย์ดา ไชยอัครพงศ์, จูติพร พิษณุกุล, กัญต์ฤทัย คลังพหล. การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการจัดประสบการณ์ดนตรีที่ส่งเสริมทักษะการคิดเพื่อจัดการชีวิตสู่ความสำเร็จในเด็กปฐมวัย. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์* 2563;14(3):65–76.
27. Rodriguez-Gomez DA, Talero-Gutiérrez C. Effects of music training in executive function performance in children: a systematic review. *Front Psychol* 2022;13:968144.
28. พระธนากร ญาณโมลี. ปรัชญาของคนอีสานในยุค 4.0: เฉพาะกรณี ฮีต 12 คอง 14. *วารสารศึกษาศาสตร์* 2563;1(3): 1–14.
29. Rochanavibhata S, Marian V. Thai and American mothers socialize preschoolers’ emotional development differently. *Sci Rep* 2023;13:12719.
30. Vygotsky LS. *Mind in society: the development of higher psychological process*. Cambridge: Harvard University Press; 1978.

**Executive Functions of Preschool Children Based on Mothers' Perception in Ramrat Subdistrict,
Tha Uthen District, Nakhon Phanom Province**

Nedruetai Punaglom, Ph.D.; Apisit Chakansin, M.Sc. (Medical Physiology)

Department of Pediatric Nursing, Boromarajonani College of Nursing Nakhon Phanom, Nakhonphanom University, Thailand

Journal of Health Science of Thailand 2026;35(Suppl 2):S218-S230.

Corresponding author: Nedruetai Punaglom, Email: nedruetai@npu.ac.th

Abstract: This descriptive qualitative study aimed to explore executive functions in preschool children as perceived by their mothers. The key informants were 15 mothers of children aged 3–5 years residing in Ramrat Subdistrict, Tha Uthen District, Nakhon Phanom Province. Participants were purposively selected according to inclusion criteria. Data were collected through in-depth interviews, observations, and field notes. Content analysis was employed for data analysis. Trustworthiness was ensured through data triangulation and validation by experts and participants. The findings revealed that mothers conceptualized executive functions in three main themes: (1) cognitive ability, including simple reasoning, understanding right from wrong, and distinguishing appropriate from inappropriate behaviors; (2) communication ability, reflected in the capacity to express needs and narrate experiences appropriately for age, using polite language and showing respect toward adults; and (3) practical ability, demonstrated through age-appropriate self-help skills and the performance of daily routines. Children who were perceived as possessing executive function skills were characterized by three attributes: (1) smart thinking, defined as thinking before speaking or acting, planning to solve problems, and maintaining concentration; (2) smart speaking, characterized by gentle speech, avoiding shouting, and being inquisitive; and (3) smart doing, reflected in self-responsibility, age-appropriate self-reliance, helping with family tasks according to ability, and good behavior with obedience to parents. Mothers' perceptions were influenced by social and cultural contexts as well as their parenting experiences. The findings enhance understanding of how mothers perceive executive functions in preschool children and provides foundational knowledge for developing culturally and socially appropriate approaches to promote executive functions in early childhood.

Keywords: perception; qualitative research; executive functions; mother; preschool children